

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Bakalářská práce

2022

Vojtěch Hojný

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Historie a současnost pořadu Českého rozhlasu O Roma
vakeren (Romové hovoří) - rozhlasová montáž**

Bakalářská práce

Autor práce: Vojtěch Hojný

Studijní program: Žurnalistika

Vedoucí práce: PhDr. ThMgr. Mgr. Karol Lovaš, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1. 8. 2022

Vojtěch Hojný

Bibliografický záznam

HOJNÝ, Vojtěch. *Historie a současnost pořadu Českého rozhlasu O Roma vakeren (Romové hovoří) - rozhlasová montáž*. Praha, 2022. 37 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. ThMgr. Mgr. Karol Lovaš, Ph.D.

Rozsah práce: 31 429 znaků (včetně mezer)

Abstrakt

O Roma vakeren (v překladu z romštiny „Romové hovoří“) je pořad Českého rozhlasu, který posluchače informuje o životě Romů v České republice i ve světě. Připravuje ho romská redakce, která vznikla nedlouho po vzniku samostatného Českého rozhlasu před necelými třiceti lety a rozhlas jeho vysíláním usiluje o naplňování své role média veřejné služby. Tato bakalářská práce se ve své praktické části formou rozhlasové montáže zabývá jak historií, tak současností tohoto pořadu. Výsledná montáž stojí na autorsky natočených výpovědích tvůrců pořadu i archivních zvukových záznamech z historie Českého rozhlasu. Teoretická část práce seznamuje čtenáře s romskou národnostní menšinou v České republice a představuje tuzemská romská média, která začala téměř bez výjimky vznikat až po změně režimu v Československu na konci osmdesátých let 20. století.

Abstract

O Roma vakeren (translated from Romani as "The Roma Speak") is a Czech Radio program that informs listeners about Romani life in the Czech Republic and around the world. It is produced by the Romani editorial office, which was established shortly after the establishment of the independent Czech Radio nearly thirty years ago, and by broadcasting it, the radio seeks to fulfil its role of a public service medium. In its practical part, this bachelor thesis deals with both the history and the presence of this programme in the form of a radio montage. The resulting montage is based on the answers of the programme's creators recorded by the author and archival sound recordings from the history of Czech Radio. The theoretical part of the thesis introduces the reader to the Romani national minority in the Czech Republic and presents the domestic Romani media, which almost without exception began to emerge after the regime change in Czechoslovakia in the late 1980s.

Klíčová slova

Romové, O Roma vakeren, Český rozhlas, vysílání pro národnostní menšiny, média veřejné služby, rozhlasová montáž

Keywords

Roma, O Roma vakeren, Czech Radio, broadcasting for national minorities, public service media, radio montage

Title

The History and the Presence of Czech Radio's Programme O Roma vakeren (The Roma Speak) – A Radio Montage

Poděkování

Rád bych poděkoval svému vedoucímu Karolu Lovašovi za ochotu vést mou bakalářskou práci a za velkou trpělivost, podporu a cenné rady při její tvorbě. Velké díky patří také všem třem respondentům, tedy Jarmile Balážové, Vlastimilu Nečasovi a Ivetě Demeterové, které zároveň děkuji za poskytnutí zvukových materiálů pro potřeby mé práce. Děkuji také Ivaně Zuranové z archivu Českého rozhlasu, taktéž za vyhledání a poskytnutí potřebných materiálů. Nakonec děkuji také své rodině a Emě za podporu při psaní této práce.

Obsah

Úvod	2
1. Rozhlasová montáž a její vlastnosti.....	3
2. Romové v České republice	3
2.1 Historie.....	3
2.2 Současnost	6
3. Romská média v České republice.....	7
4. Pořad O Roma vakeren.....	10
4.1 Charakteristika pořadu	10
4.2 Vznik a historie pořadu.....	11
5. Postup při tvorbě praktické části práce.....	12
Závěr.....	14
Summary.....	14
Zdroje	16
Seznam příloh.....	22
Přílohy	23

Úvod

Tématem této praktické bakalářské práce je pořad Českého rozhlasu *O Roma vakeren*, což v překladu z romštiny znamená „Romové hovoří“. Pořad posluchače seznamuje se životem Romů v České republice i ve světě. Romská redakce, která pořad připravuje, vznikla dne 1. listopadu 1992, tedy ještě před rozpadem České a Slovenské Federativní Republiky na konci toho roku. V letošním roce tak tato redakce a pořad *O Roma vakeren* završí třicet let své existence. Historií i současností tohoto pořadu se budu zabývat jak v teoretické, tak především v praktické části práce.

V teoretické části se nejdříve pokusím popsat žánr rozhlasové montáže, který jsem zvolil pro zpracování praktické části práce. V další kapitole představím romskou národnostní menšinu v České republice. Protože se tato práce zabývá pořadem, jehož ústředním tématem je život Romů a jehož existence je svým způsobem jedním z vyústění historických romských emancipačních snah, považuji za vhodné toto etnikum stručně popsat a nastínit jeho historii. Následující kapitola pak představí romská, případně Romy se zabývající média v České republice, která v současnosti existují nebo v minulosti existovala. Zmíním jak média tištěná, tak rozhlasová, audiovizuální a internetová.

Další kapitola se už bude zabývat samotným pořadem *O Roma vakeren*. Nejdříve v ní představím aktuální podobu pořadu a poté stručně popíšu jeho historii od vzniku a začátků v první polovině devadesátých let až po současnost. Poslední kapitolu bude tvořit popis postupu při tvorbě praktické části práce. Popíšu zde, jak jsem shromáždil potřebný materiál, odkud jsem získal archivní zvukové nahrávky a jaké prostředky jsem využil při kompletování výsledné podoby praktické části práce. V závěru zhodnotím výslednou podobu celé práce a také to, jaký pohled na fungování pořadu *O Roma vakeren* nabízí.

Hlavní částí bakalářské práce je přibližně dvacetiminutová rozhlasová montáž, v níž posluchačům představím vznik, historii i současnost pořadu *O Roma vakeren*, a to především prostřednictvím mnou natočených výpovědí bývalé vedoucí romské redakce Českého rozhlasu Jarmily Balážové, současné vedoucí redakce Ivety Demeterové a mediálního odborníka Vlastimila Nečase.

1. Rozhlasová montáž a její vlastnosti

Praktická část této bakalářské práce má podobu rozhlasové montáže. Slovo montáž pochází z francouzského podstatného jména *montage* a v nejširším smyslu slova označuje jak sestavování či skládání více jednotlivých částí do jednoho celku, tak také tímto způsobem vytvořený výsledný celek. Rozhlasovou montáží se pak v rámci žurnalistiky rozumí metoda tvůrčí rozhlasové práce a také rozhlasový pořad vytvořený poskládáním více různých částí v jeden nový celek.^{1,2}

Tvůrce rozhlasové montáže má při práci na výsledném pořadu vždy určitý tvůrčí záměr, svou prací sleduje kýžený cíl. Podle Maršíka s Perknerem se rozhlasová montáž inspiruje výtvarným uměním, konkrétně technikou koláže, ze které si bere princip použití prvků s různými vlastními významy za účelem vytvoření jednoho nového celku s novým společným významem, tak filmovou tvorbou a jí vlastním střihem.³

Vstupní prvky rozhlasové montáže mohou být různého typu. Může jít například o mluvené slovo, hudbu nebo kombinaci obou těchto typů obsahu. Tyto součásti mohou být následně zpracovány za pomoci již zmíněného střihu, případně prolínání a dalších filmových postupů.⁴

2. Romové v České republice

2.1 Historie

Romové jsou etnikum, za jehož místo původu byl pomocí srovnávací jazykovědy určen indický subkontinent. Z této své pravlasti ale předkové dnešních Romů odešli, a to pravděpodobně mezi 3. a 10. stoletím našeho letopočtu.⁵ Ve dvou proudech, jednak přes území dnešního Íránu, Malou Asii a Balkánský poloostrov a jednak podél pobřeží

¹ HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ, ed. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2017, s. 153. ISBN 978-80-246-3752-5.

² MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999, s. 18. ISBN 80-238-5619-7.

³ MARŠÍK, Josef a Stanislav PERKNER. *Teorie a praxe rozhlasové tvorby*. Praha: Československý rozhlas, odbor výchovy a vzdělávání, 1985, s. 103.

⁴ MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999, s. 18. ISBN 80-238-5619-7.

⁵ HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: Společenství Romů na Moravě a Muzeum romské kultury v nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 9. ISBN 80-7106-615-X.

severní Afriky směrem k Pyrenejskému poloostrovu, se v následujících stoletích dostali do celé Evropy.⁶ První historické zmínky o Romech na území dnešní České republiky pocházejí z přelomu 14. a 15. století.⁷

Nedlouho po svém příchodu do Evropy začali být Romové téměř ve všech zemích vyháněni a pronásledováni, což mělo jak náboženské, tak například ekonomické důvody.⁸ Konkrétně v českých zemích měly protiromské represe v průběhu dějin různou intenzitu; období nejtvrďšího postupu vůči Romům u nás nastalo v první polovině 18. století, kdy byli romští muži i ženy po opakovaném dopadení popravováni.⁹

Ke změně přístupu k Romům došlo v 18. století za vlády Marie Terezie, která ustoupila od dosavadních tvrdých trestů a nařídila postupnou asimilaci a usazování Romů. Součástí těchto procesů byl mimo jiné zákaz používání jejich vlastního jazyka, romštiny, stejně jako potlačování dalších etnických charakteristik.¹⁰ I když velká část Romů dále kočovala a čelila tak sankcím, víceméně nezávisle na zmíněných státních opatřeních se někteří z nich rozhodli přestat se sobě vlastním kočovným způsobem života, postupně se v českých zemích (především na jihovýchodní Moravě) začali usazovat a stávali se členy okolní společnosti. Tento proces pokračoval v podstatě až do začátku druhé světové války.

Na území protektorátu Čechy a Morava byla proti Romům postupně zaváděna opatření, která již před válkou platila v nacistickém Německu. Kočující osoby se musely usadit, jinak byly umístěny do kárných pracovních táborů. Ty byly později nahrazeny tzv. cikánskými tábory v Letech a v Hodoníně.¹¹ Celé romské rodiny do nich byly posílány, aby pak byly transporty dopraveny do „cikánského tábora“ v koncentračním táboře Auschwitz-Birkenau.

⁶ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 12. ISBN 80-244-0497-4.

⁷ NEČAS, Ctibor. *Historický kalendář: Dějiny českých Romů v datech*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 9. ISBN 978-80-244-1747-9.

⁸ Část Romů sice bezcílne putovala po kontinentu a živila se téměř výhradně paraziticky (příživnictvím, krádežemi), jiní se ale věnovali tradičním rodovým řemeslům, jako to dříve dělali jejich předkové (ti náleželi v Indii k tzv. kastám, tj. endogamním příbuzenským skupinám s dědičně vykonávanou profesí). Z důvodu měnící se poptávky tak tito Romové neustále kočovali, aby našli odbytky pro své výrobky a služby, a byli tak nechtěnou konkurencí pro místní řemeslníky a jiné profese. (Viz HORVÁTHOVÁ, pozn. 1, s. 20)

⁹ HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: Společenství Romů na Moravě a Muzeum romské kultury v nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 21–22. ISBN 80-7106-615-X.

¹⁰ Tamtéž, s. 37.

¹¹ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 67–68. ISBN 80-244-0497-4.

Během tzv. romského holokaustu zahynula v nacistických koncentračních táborech (především v plynových komorách) naprostá většina Romů z protektorátu Čechy a Morava, dohromady přibližně 5000 osob. Stalo se tak na základě označení Romů za nevyhovující etnickou skupinu, stejně jako tomu bylo v případě Židů. Po osvobození spojeneckými vojsky se zpátky do Čech a na Moravu vrátilo jen necelých 600 přeživších Romů.¹²

Po válce se téměř neexistující romská populace na českém území začala znovu rozšiřovat, a to především příchodem Romů ze Slovenska. Ti se stěhovali do pohraničí (ze kterého byli odsunuti Němci), průmyslových oblastí a měst za prací a lepšími životními podmínkami, než znali například ze svých východoslovenských osad.^{13,14} V době vlády Komunistické strany Československa stát opět usiloval o asimilaci Romů, od počátku 70. let pak (se stejným cílem) o jejich společenskou integraci.¹⁵

V začátcích normalizace, konkrétně od roku 1969, krátce fungoval Svaz Cikánů-Romů. Tato společenská organizace se mnoha aktivitami snažila zlepšit život Romů a zachovat jejich kulturu a usilovala také o uznání romské národnostní menšiny. Svaz Cikánů-Romů byl ale nakonec z rozhodnutí komunistické strany zrušen už v roce 1973.¹⁶

Velké změny přišly pro Romy až se změnou režimu na konci osmdesátých let. Ještě v roce 1989 vznikla Romská občanská iniciativa (ROI), politická strana, která následně působila v koalici s Občanským fórem. Ve volbách v roce 1990 pak bylo zvoleno několik romských poslanců.¹⁷ Romové také začali v různých nepolitických organizacích uchovávat a propagovat svou kulturu, vzniklo Muzeum romské kultury a také první romská média.

Už od začátku devadesátých let zároveň Romové čelili rasistickým výrokům ve veřejném prostoru, často například z úst politiků Republikánské strany

¹² Tamtéž, s. 83.

¹³ Ve svém díle o tom mluví například romská spisovatelka Elena Lacková. Viz LACKOVÁ, Elena. *Narodila jsem se pod šťastnou hvězdou*. Praha: Triáda, 2002, s. 147–148. ISBN 80-861-3847-X.

¹⁴ Právě proto dnes nejvíce Romů, tedy potomků těch slovenských, žije v Ústeckém, Moravskoslezském a Středočeském kraji. Viz Národnost. *Sčítání 2021* [online]. [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/narodnost>

¹⁵ HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: Společenství Romů na Moravě a Muzeum romské kultury v nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 53. ISBN 80-7106-615-X.

¹⁶ Svaz Cikánů-Romů. *Muzeum romské kultury* [online]. [cit. 2022-07-09]. Dostupné z: <https://www.rommuz.cz/cs/o-muzeu/aktuality/2019-08-27-svaz-cikanu-romu/>

¹⁷ NEČAS, Ctibor. *Historický kalendář: Dějiny českých Romů v datech*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 83–84. ISBN 978-80-244-1747-9.

Československa.¹⁸ Ruku v ruce s verbálními útoky přišly i ty fyzické, při kterých byli dokonce někteří Romové zavražděni, například Emil Bendík v Klatovech v roce 1991, Tibor Danihel v Písku v roce 1993 nebo Helena Biháriová ve Vrchlabí v roce 1998.¹⁹ Následkem těchto událostí a nepříliš příznivých vyhlídek pro život v České republice následně mnoho Romů emigrovalo do Velké Británie, Kanady a dalších zemí.

2.2 Současnost

V současnosti tvoří Romové v České republice jednu z celkem čtrnácti státem uznávaných národnostních menšin a jsou tak zastoupeni v Radě vlády pro národnostní menšiny²⁰. V rámci Sčítání lidu, domů a bytů 2021 se k romské národnosti (výhradně nebo v kombinaci s další národností) přihlásilo celkem 21 691 obyvatel České republiky.²¹ Podle Zprávy o stavu romské menšiny v České republice za rok 2020 zde nicméně žilo téměř 250 000 Romů,²² což znamená, že při sčítání se jich k romské národnosti přihlásilo méně než jedna desetina.

Velká část romské menšiny na území České republiky je postižena sociálním vyloučením. Dle kvalifikovaných odhadů více než 40 % (přibližně 110 000 osob) z celkového počtu místních Romů tvoří ti, kteří v sociálním vyloučení buď žijí, nebo jsou tímto fenoménem ohroženi. Příslušníci romské menšiny tak tvoří téměř 80% podíl populace žijící v České republice v sociálně vyloučených lokalitách.²³

S tím souvisí také dlouhodobě negativní vztah české veřejnosti k Romům. Podle dat sesbíraných na přelomu února a března 2020 v rámci výzkumu Naše společnost, který provádí Centrum pro výzkum veřejného mínění při Sociologickém ústavu Akademie věd ČR, vyvolávají Romové v občanech České republiky největší antipatie ze všech

¹⁸ Její lídr Miroslav Sládek například v roce 1996 prohlásil, že „Cikáni by měli být trestně odpovědní už od narození, protože prakticky už to je jejich největší zločin.“ Viz NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 117. ISBN 80-244-0497-4.

¹⁹ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 118–119. ISBN 80-244-0497-4.

²⁰ Menšiny. *Vláda ČR* [online]. [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/narodnostni-mensiny-15935/>

²¹ Národnost. *Sčítání 2021* [online]. [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/narodnost>

²² Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2020. *Vláda ČR* [online]. [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/zprava-o-stavu-romske-mensiny-v-ceske-republice-za-rok-2020-192596/>

²³ Tamtéž.

nabízených národnostních skupin. Odpověď „spíše nesympatičtí“ nebo „velmi nesympatičtí“ u Romů zvolilo 71 % dotazovaných.²⁴ Při pohledu na srovnání v čase se míra těchto antipatií téměř nemění.²⁵

3. Romská média v České republice

Vznik prvních romských médií se na území dnešní České republiky datuje až do druhé poloviny 20. století. Až do konce vlády Komunistické strany Československa v roce 1989 nebyli Romové uznáni za etnickou skupinu. Místo toho byli označováni za skupinu sociálně – patologickou²⁶ a jejich jazyk, romština, byl někdy považován až za hantýrku.²⁷ Z pohledu režimu za tohoto stavu logicky nepřipadal v úvahu vznik jakýchkoliv romských médií.

Téměř jedinou výjimkou byl tištěný informační zpravodaj nazvaný *Romano l'il* (Romský list), který od dubna 1970 do dubna 1973 vydávala romská společenská organizace Svaz Cikánů-Romů (viz předchozí kapitola). V *Romano l'il* vycházela mimo jiné literární tvorba první generace romských spisovatelů, jako byli Tera Fabiánová nebo Andrej Giňa.²⁸

Další tištěná romská média začala vznikat až ve druhé polovině 80. let před změnou režimu v Československu. V roce 1985 vydal v Sokolově prokurátor Emil Ščuka dvě čísla kulturního časopisu *L'il* (List).²⁹ Několik měsíců na přelomu let 1989 a 1990 pak v Praze vycházel informační bulletin *Romano lav* (Romské slovo), z něhož přebíraly informace také další romské zpravodaje vznikající následně mimo hlavní město.³⁰

²⁴ Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2020. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/5203-vztah-ceske-verejnosti-k-narodnostnim-skupinam-zijicim-v-cr-brezen-2020>

²⁵ Tamtéž.

²⁶ HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: Společenství Romů na Moravě a Muzeum romské kultury v nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 53. ISBN 80-7106-615-X.

²⁷ Tamtéž, s. 51.

²⁸ NEČAS, Ctibor. *Historický kalendář: Dějiny českých Romů v datech*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 75. ISBN 978-80-244-1747-9.

²⁹ Tamtéž, s. 81.

³⁰ Jedním z mála rozsáhlejších zdrojů o romských médiích v České republice je diplomová práce Jarmily Balážové. Viz BALÁŽOVÁ, Jarmila. *Romská periodická média po roce 1989*. Praha, 1997. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Barbora Osvaldová.

V lednu 1990 začalo Federální ministerstvo práce a sociálních věcí vydávat časopis *Lačho lav* (Dobré slovo). V tomto měsíčníku vycházely texty o romské kultuře a romštině nebo také poezie. Na vydávání časopisu se později vedle ministerstva začala podílet také politická strana Romská občanská iniciativa (ROI) a název se změnil na *Amaro lav* (Naše slovo). V něm později vycházely také reportáže související s aktuálním politickým a společenským děním v České republice. Z finančních důvodů nakonec periodikum přestalo vycházet v roce 1994.³¹

Dalším z tištěných titulů byly týdeník a později čtrnáctideník *Romano kurko* (Romský týden), který vycházel mezi lety 1991 a 2003,³² a měsíčník *Romano gendalos* (Romské zrcadlo). Ten se věnoval především kultuře a mezi romskými médii vynikal velkým podílem romsky psaných textů.³³ Pod původním jménem vycházel od začátku roku 1992, roku 1994 byl název změněn na *Nevo Romano gendalos* (Nové romské zrcadlo) a v roce 1996 na *Gendalos* (Zrcadlo). Mezi lety 1997 a 2003 pak vycházel společensko-kulturní měsíčník *Amaro gendalos* (Naše zrcadlo).³⁴ Většina zmíněných tištěných médií byla dotována ze státního rozpočtu.³⁵

Od roku 1998 vychází časopis pro děti pod názvem *Kereka* (Kruh).³⁶ V roce 1999 začal vycházet čtrnáctideník *Romano hangos* (Romský hlas). Ten dodnes vydává Společenství Romů na Moravě. Obsahuje zpravodajský i publicistický obsah v češtině i romštině.³⁷ Taktéž do dnešní doby vychází od roku 2003 měsíčník *Romano vodi* (Romská duše), který obsahuje rozhovory, texty o společenském dění nebo o kultuře.³⁸

Od roku 1994 vychází romistické periodikum *Romano džaniben* (Romské poznání/vědění). U jeho vzniku stála zakladatelka romistiky na Filozofické fakultě

³¹ Tamtéž, s. 58.

³² NEČAS, Ctibor. *Historický kalendář: Dějiny českých Romů v datech*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 85. ISBN 978-80-244-1747-9.

³³ BALÁŽOVÁ, Jarmila. *Romská periodická média po roce 1989*. Praha, 1997. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Barbora Osvaldová.

³⁴ NEČAS, Ctibor. *Historický kalendář: Dějiny českých Romů v datech*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 86. ISBN 978-80-244-1747-9.

³⁵ BALÁŽOVÁ, Jarmila. *Romská periodická média po roce 1989*. Praha, 1997. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Barbora Osvaldová.

³⁶ NEČAS, Ctibor. *Historický kalendář: Dějiny českých Romů v datech*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 94. ISBN 978-80-244-1747-9.

³⁷ *Romano hangos. Společenství Romů na Moravě* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <http://www.srnm.cz/romanohangos/>

³⁸ Měsíčník *Romano vodi*. *ROMEIA, o. p. s.* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.sdruzeniromea.cz/index.php/co-delame/mesicnik-romano-vodi>

Univerzity Karlovy Milena Hübschmannová.³⁹ Na stránkách tohoto recenzovaného titulu vychází mimo jiné studie o romštině, romské společnosti, kultuře a historii.⁴⁰

V Českém rozhlasu začala v roce 1992 fungovat romská redakce a pořad *O Roma vakeren* (Romové hovoří), který se dodnes vysílá na stanici Radiožurnál (viz následující kapitola). Mezi lety 2002 a 2011 vysílalo také romské internetové *Rádio Rota*, jehož první šéfredaktorkou byla pozdější vedoucí romské redakce Českého rozhlasu Iveta Demeterová (s romskou redakcí také *Rádio Rota* spolupracovalo⁴¹). Provozovatelem *Rádía Rota* bylo sdružení Dženo (Nadace na obnovu a rozvoj tradičních hodnot Romů).⁴²

Česká televize vysílala od roku 1992 magazín *Romale* (později *Romale aneb toč kolo toč*, Romové aneb toč kolo toč), který připravovala Nadace na pozdvižení romského obyvatelstva (později Nadace Dr. Rajka Djuriče) a sdružení Dženo. Pořad se vysílal do roku 2000.⁴³

S příchodem internetu začala vznikat také romská online média. Český rozhlas spustil v roce 2000 stránky o Romech, na které později začal umisťovat také jednotlivá vydání pořadu *O Roma vakeren*.⁴⁴ Novější verze těchto stránek funguje na nové adrese dodnes.⁴⁵ V roce 2004 se na internet přesunul také výše zmiňovaný měsíčník *Amaro gendalos*.⁴⁶ Na svých stránkách ho, stejně jako romský zpravodajský server, provozovalo sdružení Dženo.⁴⁷ Na konci roku 2002 vznikla romská mediální a vzdělávací organizace ROMEA, která začala provozovat dodnes fungující internetový zpravodajský server

³⁹ NEČAS, Ctibor. *Historický kalendář: Dějiny českých Romů v datech*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 90. ISBN 978-80-244-1747-9.

⁴⁰ Pro autory. *Romano Džaniben* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.dzaniben.cz/article.html?a=5a398b76778ff195eb21152c1b162a4d&m=002b666e42d85f921a8ee0ee4a290105&sm=13e9e4aadf2ab823bb9d37819b05c747&xm=10cfa24197673db6aa10c5740fcfc3e5>

⁴¹ SKOČOVSKÁ, Markéta. *O Roma vakeren, pořad Českého rozhlasu o Romech versus romské internetové rádio Rádio Rota*. Praha, 2008. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Josef Maršík.

⁴² RYŠAVÝ, Zdeněk. Jak šel čas s romskými internetovými médii. *Romea.cz* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/romano-vodi/jak-sel-cas-s-romskymi-internetovymi-medii>

⁴³ NEČAS, Ctibor. *Historický kalendář: Dějiny českých Romů v datech*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 86. ISBN 978-80-244-1747-9.

⁴⁴ RYŠAVÝ, Zdeněk. Jak šel čas s romskými internetovými médii. *Romea.cz* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/romano-vodi/jak-sel-cas-s-romskymi-internetovymi-medii>

⁴⁵ Romové. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/romove>

⁴⁶ Romské vysílání "O Roma vakeren" - "Romové hovoří." *Romové v České republice* [online]. 20. 2. 2004 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://romove.radio.cz/cz/clanek/19709#5>

⁴⁷ RYŠAVÝ, Zdeněk. Jak šel čas s romskými internetovými médii. *Romea.cz* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/romano-vodi/jak-sel-cas-s-romskymi-internetovymi-medii>

4. Pořad *O Roma vakeren*

4.1 Charakteristika pořadu

O Roma vakeren je zpravodajsko-publicistický magazín Českého rozhlasu. Vysílá se jednak v sobotu ve 20:05 na stanici Radiožurnál, jednak v úterý a ve čtvrtek v 19:45 na vlnách 13 regionálních stanic Českého rozhlasu.⁴⁹ Sobotní vydání trvá 25 minut, úterní i čtvrteční pak 15 minut. Každé z těchto tří vysílání má jinou podobu a skladbu příspěvků.

Magazín *O Roma vakeren* poskytuje informace o životě Romů v České republice i ve světě a jejich soužití s většinovou populací, romské kultuře a historii. Hosty pořadu jsou pravidelně úspěšní Romové, kteří se prosadili v různých oborech, a také zástupci neziskových organizací, které s Romy pracují. Pořad se vysílá v češtině a částečně také v romštině a jeho součástí je romská hudba.⁵⁰

Romskou redakci Českého rozhlasu, která pořad připravuje, tvoří v současnosti sedm redaktorek a redaktorů.⁵¹ V jejím čele stojí novinářka Iveta Demeterová, která již v minulosti vedla romské internetové *Rádio Rota*, které s romskou redakcí spolupracovalo (viz předchozí kapitola), a do Českého rozhlasu nastoupila v roce 2010.

O Roma vakeren je jeden z pořadů Českého rozhlasu pro národnostní menšiny v České republice. Zákon České národní rady č. 484/1991 Sb., kterým byl Český rozhlas zřízen, mu v rámci plnění veřejné služby jako jeden z hlavních úkolů ukládá „rozvíjení kulturní identity obyvatel České republiky včetně příslušníků národnostních nebo etnických menšin“.⁵² V České republice existuje v současnosti celkem 14 národnostních menšin, které jsou zastoupené v Radě vlády pro národnostní menšiny.⁵³ Pro tři z nich (romskou, slovenskou a polskou menšinu) připravuje Český rozhlas samostatné pořady,

⁴⁸ O Romea.cz. *Romea.cz* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/o-romea-cz>

⁴⁹ Jedná se o všechny regionální stanice Českého rozhlasu kromě Rádía DAB Praha.

⁵⁰ O Roma vakeren. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/o-roma-vakeren-6193671>

⁵¹ Interview s Ivetou DEMETEROVOU, vedoucí romské redakce Českého rozhlasu. Praha 8. 6. 2022.

⁵² Zákon č. 484/1991 Sb. Zákon České národní rady o Českém rozhlasu. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-484#p2-2-d>

⁵³ Menšiny. *Vláda ČR* [online]. [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/narodnostni-mensiny-15935/>

pro dalších deset vysílá pořad *Mezi námi*.^{54, 55}

4.2 Vznik a historie pořadu

Začátky pořadu *O Roma vakeren* se datují do raných devadesátých let minulého století. V říjnu roku 1991 odvysílal tehdejší Československý rozhlas jedno z vydání debatního pořadu *Radioforum* na téma „Skinheadi versus Romové“. Hosty pořadu byli kromě zástupců ministerstva vnitra, pražského magistrátu a policie také Romové (politici Milan Dzurko a Dušan Balog a studentka žurnalistiky Jarmila Balážová), kteří debatu sami iniciovali poté, co se odehrál jeden z řady rasisticky motivovaných útoků na Romy v pražském Karlíně.⁵⁶ Na schůzce s tehdejším ředitelem Československého rozhlasu Peterem Duhanem, která po natáčení pořadu následovala, vznikla myšlenka samostatného romského pořadu na vlnách rozhlasu.⁵⁷

Následovaly přibližně rok trvající přípravy koncepce a podoby vysílání, jejichž výsledkem byl vznik romské redakce Českého rozhlasu (který vzniknul 1. ledna 1992⁵⁸) a začátek vysílání *O Roma vakeren* dne 1. listopadu roku 1992. Romskou redakci vedla od začátku jejího fungování Jarmila Balážová. Spolu s ní pořad připravoval redaktor Vojtěch Lavička a několik externistů. Vysílání tvořily příspěvky o společenském dění, které se týkalo Romů, romské kultury nebo historii. V průběhu let se několikrát změnila délka pořadu.^{59, 60}

Jarmila Balážová vedla *O Roma vakeren* do roku 1998, kdy ji na tomto postu vystřídala Anna Poláková. Ta stála v čele redakce do roku 2008, kdy společně se svou rodinou emigrovala do zahraničí potom, co byli její děti několikrát fyzicky napadeny.⁶¹

⁵⁴ Rozhlas pro národnostní menšiny. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/mensiny>

⁵⁵ Dalšími pořady jsou *My a oni*, týdeník věnující se migraci do České republiky, a *Šalom alejchem*, týdeník o životě Židů. Viz tamtéž.

⁵⁶ Interview s Jarmilou BALÁŽOVOU, zakladatelkou a bývalou vedoucí romské redakce Českého rozhlasu. Praha 20. 6. 2022.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ JEŠUTOVÁ, Eva et al. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 424. ISBN 80-86762-00-9.

⁵⁹ Romské vysílání "O Roma vakeren" - "Romové hovoří." *Romové v České republice* [online]. 14. 12. 2007 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://romove.radio.cz/cz/clanek/21735/limit>

⁶⁰ Interview s Ivetou DEMETEROVOU, vedoucí romské redakce Českého rozhlasu. Praha 8. 6. 2022.

⁶¹ Anna Poláková: Má rodina čelila útokům. *Romové v České republice* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://romove.radio.cz/cz/clanek/22480>

Třetí vedoucí romské redakce se v roce 2010 stala Iveta Demeterová, která tuto pozici zastává dodnes. V listopadu letošního roku uplyne od začátku vysílání *O Roma vakeren* přesně třicet let.

5. Postup při tvorbě praktické části práce

V praktické části své bakalářské práce jsem se rozhodnul představit vznik, historii a současnost pořadu *O Roma vakeren* a zpracovat na toto téma příspěvek ve formě rozhlasové montáže.

V rámci příprav jsem si nejdříve vyhledal literaturu a elektronické zdroje informací o magazínu *O Roma vakeren*, jeho tvůrcích a také o dalších tuzemských romských (nebo Romy se zabývajících) médiích. Následně jsem oslovil jednotlivé zamýšlené respondenty pro svou bakalářskou práci, konkrétně bývalou vedoucí romské redakce Českého rozhlasu Jarmilu Balážovou, současnou vedoucí redakce Ivetu Demeterovou a odborníka na média veřejné služby a teorie účinků médií z Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy Vlastimila Nečase, a domluvil jsem si s nimi termíny setkání za účelem nahrávání interview.

Jako první jsem pořídil rozhovor s Ivetou Demeterovou. Za účelem dosažení co nejkvalitnější zvukové nahrávky jsem využil její nabídky na využití studia v budově Českého rozhlasu na Vinohradské 12 v Praze pro účely nahrávání. I rozhovor s Jarmilou Balážovou jsem následně natočil v nahrávacím studiu, tentokrát v Rozhlasové a televizní laboratoři při Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Celetné ulici v Praze. Interview s Vlastimilem Nečasem se jako jediné uskutečnilo elektronicky, a to pomocí programu Skype. Pro zaznamenání tohoto rozhovoru jsem využil jak funkci nahrávání hovoru v rozhraní programu, tak přenosný rekordér, kterým jsem nahrál zvuk telefonátu z reproduktorů počítače. Pro lepší zvuk výsledné nahrávky jsem nakonec v montáži využil záznam z programu Skype. Jeho kvalita se nicméně zdaleka nerovná té v případě prvních dvou interview.

Pro potřeby práce jsem také postupně získal několik zvukových nahrávek. Jde především o archivní díly pořadu *O Roma vakeren*, které mi poskytnul archiv Českého rozhlasu a v případě nahrávky pořadu z roku 1996 přímo romská redakce. V rozhlasovém archivu jsou totiž uloženy pouze digitální nahrávky pořadu od roku 2003, starší vydání

má redakce na audiokazetách uložená mimo fondy archivu. Iveta Demeterová mi také poskytla znělku *O Roma vakeren*, která se v současnosti používá ve vysílání pořadu na regionálních stanicích Českého rozhlasu.

Po vytvoření scénáře jsem pak všechny shromážděné zvukové podklady použil při tvorbě výsledné rozhlasové montáže. Pro její sestřihání jsem využil volně dostupný zvukový editor Audacity. Délka kompletního příspěvku činí 20 minut a 14 vteřin.

Závěr

O Roma vakeren je zpravodajsko-publicistický magazín Českého rozhlasu, který už téměř tři dekády vysílá o životě Romů v České republice i v zahraničí. Cílem této práce bylo představit čtenářům a (především) posluchačům vznik, historii a současnost tohoto pořadu.

Teoretická část měla za cíl zasadit celkové téma práce do kontextu. Nejdříve jsem se pokusil charakterizovat mnou zvolený žánr rozhlasového příspěvku, který tvoří praktickou část práce. Dále jsem stručně představil romské etnikum a jeho historii na území dnešní České republiky, abych popsal cestu, která vedla ke vzniku mnou zkoumaného pořadu a také dalších tuzemských romských médií. Ta jsem představil v další kapitole a následně jsem se pokusil charakterizovat samotný pořad *O Roma vakeren*. Nakonec jsem popsal proces tvorby praktické části bakalářské práce.

V praktické části práce, která má podobu rozhlasové montáže, jsem se pokusil popsat začátky pořadu *O Roma vakeren* a dobové okolnosti, za kterých na začátku devadesátých let minulého století vzniknul a následně fungoval. Pokračoval jsem představením současné podoby vysílání a nakonec jsem přidal také mediálněvědní pohled na zacílení pořadu a otázku plnění veřejné služby. Výsledná montáž polemizuje s efektivitou zacílení magazínu *O Roma vakeren*, který se podle slov svých tvůrců zaměřuje jak na příslušníky romské národnostní menšiny, tak na posluchače, kteří nejsou členy této skupiny.

Summary

O Roma vakeren is a news and journalism magazine of Czech Radio that has been broadcasting about Romani life in the Czech Republic and abroad for almost three decades. The aim of this thesis was to introduce the readers and (above all) listeners to the origin, history and presence of this programme.

The theoretical part aimed to put the overall theme of the work in context. First, I attempted to characterise my chosen genre of radio piece, which forms the practical part of the thesis. Next, I briefly introduced the Romani ethnic group and its history in the Czech Republic in order to describe the path that led to the creation of the programme I examined and other domestic Romani media. I introduced these in the next chapter and

then attempted to characterise the O Roma vakeren programme itself. Finally, I described the process of creating the practical part of the bachelor thesis.

In the practical part of the thesis, which has the form of a radio montage, I have tried to describe the beginnings of the O Roma vakeren programme and the contemporary circumstances in which it was created and subsequently operates since the beginning of the 1990s. I went on to present the current form of the programme and finally added a media-scientific perspective on the targeting of the programme and the question of public service delivery. The resulting montage thus questions the effectiveness of the targeting of the magazine O Roma vakeren, which, in the words of its creators, targets both members of the Roma national minority and listeners who are not members of this group.

Zdroje

Použitá literatura

BALÁŽOVÁ, Jarmila. *Romská periodická média po roce 1989*. Praha, 1997. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Barbora Osvaldová.

HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ, ed. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3752-5.

HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: Společenství Romů na Moravě a Muzeum romské kultury v nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-615-X.

JEŠUTOVÁ, Eva et al. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9.

LACKOVÁ, Elena. *Narodila jsem se pod šťastnou hvězdou*. Praha: Triáda, 2002. ISBN 80-861-3847-X.

MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. ISBN 80-238-5619-7.

MARŠÍK, Josef a Stanislav PERKNER. *Teorie a praxe rozhlasové tvorby*. Praha: Československý rozhlas, odbor výchovy a vzdělávání, 1985.

NEČAS, Ctibor. *Historický kalendář: Dějiny českých Romů v datech*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-1747-9.

NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0497-4.

SKOČOVSKÁ, Markéta. *O Roma vakeren, pořad Českého rozhlasu o Romech versus romské internetové rádio Rádio Rota*. Praha, 2008. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Josef Maršík.

Elektronické zdroje

Anna Poláková: Má rodina čelila útokům. *Romové v České republice* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://romove.radio.cz/cz/clanek/22480>

Menšiny. *Vláda ČR* [online]. [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/narodnostni-mensiny-15935/>

Měsíčník Romano vod'i. *ROMEIA, o. p. s.* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.sdruzeniromea.cz/index.php/co-delame/mesicnik-romano-vodi>

Národnost. *Sčítání 2021* [online]. [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/narodnost>

O Roma vakeren. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/o-roma-vakeren-6193671>

O Romea.cz. *Romea.cz* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/o-romea-cz>

Pro autory. *Romano Džaniben* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.dzaniben.cz/article.html?a=5a398b76778ff195eb21152c1b162a4d&m=002b666e42d85f921a8ee0ee4a290105&sm=13e9e4aadf2ab823bb9d37819b05c747&xm=10cfa24197673db6aa10c5740f3e5>

Romano hangos. *Společenství Romů na Moravě* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <http://www.srnm.cz/romanohangos/>

Romové. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/romove>

Romské vysílání "O Roma vakeren" - "Romové hovoří." *Romové v České republice* [online]. 14. 12. 2007 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://romove.radio.cz/cz/clanek/21735/limit>

Romské vysílání "O Roma vakeren" - "Romové hovoří." *Romové v České republice* [online]. 20. 2. 2004 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://romove.radio.cz/cz/clanek/19709#5>

Rozhlas pro národnostní menšiny. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/mensiny>

RYŠAVÝ, Zdeněk. Jak šel čas s romskými internetovými médii. *Romea.cz* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/romano-vodi/jak-sel-cas-s-romskymi-internetovymi-medii>

Svaz Cikánů-Romů. *Muzeum romské kultury* [online]. [cit. 2022-07-09]. Dostupné z: <https://www.rommuz.cz/cs/o-muzeu/aktuality/2019-08-27-svaz-cikanu-romu/>

Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2020. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/5203-vztah-ceske-verejnosti-k-narodnostnim-skupinam-zijicim-v-cr-brezen-2020>

Zákon č. 484/1991 Sb. Zákon České národní rady o Českém rozhlasu. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-484#p2-2-d>

Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2020. *Vláda ČR* [online]. [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/zprava-o-stavu-romske-mensiny-v-ceske-republice-za-rok-2020-192596/>

Interview

Interview s Ivetou DEMETEROVOU, vedoucí romské redakce Českého rozhlasu.
Praha 8. 6. 2022.

Interview s Jarmilou BALÁŽOVOU, zakladatelkou a bývalou vedoucí romské redakce Českého rozhlasu. Praha 20. 6. 2022.

Interview s Vlastimilem NEČASEM, odborníkem na média veřejné služby a teorie účinků médií z Katedry mediálních studií FSV UK. Praha 20. 7. 2022.

Zvuky použité v praktické části práce

Pořad O Roma vakeren (1996)

Pořad O Roma vakeren (3. 10. 2003)

Pořad O Roma vakeren (14. 12. 2007)

Pořad O Roma vakeren (2. 7. 2022)

Záznam demonstrace na Letenské pláni (Česká televize, 25. 11. 1989)

Pořad Radioforum (Československý rozhlas, 22. 10. 1991)

Píseň Žehnej Bůh (1993)

Rozhovor s Annou Polákovou (Český rozhlas, 7. 6. 2009)

Znělka pořadu O Roma vakeren (používaná pouze ve vysílání regionálních stanic Českého rozhlasu)

Teze bakalářské práce

SCHVÁLENO #

22.3.22

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Hojný Vojtěch	Razítko podatelny: <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;"> Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd </td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td style="text-align: center;">14-03-2022 -1-</td> </tr> <tr> <td>Čj:</td> <td style="text-align: center;">51 Příloh:</td> </tr> <tr> <td>Přiděleno:</td> <td></td> </tr> </table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	14-03-2022 -1-	Čj:	51 Příloh:	Přiděleno:	
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd									
Došlo dne:		14-03-2022 -1-							
Čj:		51 Příloh:							
Přiděleno:									
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2018/2019									
Fakultní e-mail diplomantky/diplomanta: 54004524@fsv.cuni.cz									
Studijní program/specializace: Mediální a komunikační studia /Žurnalistika									
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v češtině: Historie a současnost pořadu Českého rozhlasu O Roma vakeren (Romové hovofi) – rozhlasová montáž									
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v angličtině: The History and the Presence of Czech Radio's Programme O Roma vakeren (The Roma Speak) – A Radio Montage									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2022/2023) (diplomovou práci je možné obhajovat <u>nejdříve</u> šest měsíců od schválení tezí) LS 2021/2022									
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): O Roma vakeren (česky Romové hovofi) je zpravodajsko-publicistický pořad Českého rozhlasu, který připravuje jeho romská redakce jako součást vysílání pro národnostní menšiny v České republice. Relace se zabývá životem Romů v ČR i v zahraničí, představuje jejich historii a kulturu a dává prostor úspěšným romským osobnostem nebo odborníkům v oblasti romistiky i dalších oborů. Tato praktická bakalářská práce se bude formou rozhlasové montáže zabývat jak vznikem a historií, tak i současnou podobou O Roma vakeren. Jejím cílem bude představit fungování pořadu a romské redakce, počátky vysílání v devadesátých letech nebo výběr témat jednotlivých příspěvků.									
Předpokládaná struktura teoretické práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): <ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod 2. Rozhlasová montáž a její vlastnosti (montáž jako technika tvorby a tvůrčí metoda) 3. Romové v České republice (stručné představení romské národnostní menšiny v České republice) 4. Romská média v České republice (stručné představení dalších romských médií) 5. Pořad O Roma vakeren <ol style="list-style-type: none"> 5.1. Charakteristika pořadu (podoba relace a její tvůrci) 5.2. Historie pořadu 6. Postup při tvorbě praktické části práce 7. Závěr 8. Zdroje a použitá literatura 									
Druh praktické práce/předpokládaná podoba: Rozhlasová montáž									
Vymezení zpracovávaného materiálu: Při tvorbě výsledné montáže budu sledovat různá vydání pořadu napříč dosavadní historií jeho vysílání.									
Postup (metodologie v teoretické části a technika v praktické části práce) při zpracování materiálu: V teoretické části práce nejdříve vysvětlím pojem rozhlasová montáž a její vlastnosti. Dále představím romskou národnostní menšinu v České republice, místní romská média a pořad Českého rozhlasu O Roma vakeren. Praktická část práce bude mít podobu rozhlasové montáže, která se bude skládat především z autorsky nahraných výpovědí vybraných respondentů, a to současných i bývalých tvůrců pořadu a také jednoho či více mediálních teoretiků. Dále pro tvorbu práce využiji úryvky z jednotlivých dílů pořadu napříč historií jeho vysílání.									

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2–5 řádků):

HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ, ed. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3752-5.

Slovník žurnalistiky obsahuje soubor hesel z teorie i praxe novinářské práce. Vykládá nejen pojmy z oblasti tisku, rozhlasu a televize, ale také ty, které souvisejí s procesem digitalizace médií a vlivem internetu na celou mediální sféru.

JEŠUTOVÁ, Eva et al. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9.

Publikace vydaná u příležitosti osmdesáti let od začátku pravidelného rozhlasového vysílání na území Československa a později samostatné České republiky popisuje jednotlivé etapy historie rozhlasu u nás. V rámci kapitoly o období po roce 1990 je mimo jiné popsána také proměna rozhlasu na médium veřejné služby.

MCQUAIL, Denis. *Žurnalistika a společnost*. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3093-9.

McQuail ve své knize definuje žurnalistiku a vymezuje její postavení vůči společnosti. Dále píše o jednotlivých rolích a posláních žurnalistiky, její společenské odpovědnosti a také jejích proměnách způsobených technologickým vývojem.

OSVALDOVÁ, Barbora, Radim KOPÁČ a Alice TEJKALOVÁ, ed. *O reportáži, o reportérech*. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1781-7.

Editoři této monografie shromáždili texty od šestnácti autorek a autorů, kteří se zabývají tématem reportáže a popisují různá pojetí tvorby tohoto novinářského žánru na základě svých novinářských či vědeckých zkušeností.

OSVALDOVÁ, Barbora ed. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4612-1.

Třetí vydání Zpravodajství v médiích představuje zpravodajství a zprávu jako jeho základní jednotku (a zároveň nejstarší žurnalistický útvar). Jednotlivé kapitoly mluví o agenturní zprávě, rozhlasovém, televizním, fotografickém a online zpravodajství.

HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: Společenství Romů na Moravě a Muzeum romské kultury v nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-615-X.

Knihla popisuje původ Romů a hlavní události v jejich dějinách, od odchodu z Indie a příchodu do Evropy až po genocidu Romů za druhé světové války, státem řízenou asimilaci ve druhé polovině dvacátého století a události devadesátých let. Další kapitoly pojednávají například o romštině a romské kultuře.

NAVRÁTIL, Pavel et al. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.

Autorský kolektiv pod vedením Pavla Navrátila se v knize zabývá problémem sociálního vyloučení Romů, zkoumá vztahy mezi majoritou a romskou minoritou, mluví o perspektivách sociální inkluze a staví sociální práci do role nástroje překonávání sociálního vyloučení Romů.

BALÁŽOVÁ, Jarmila. *Romská periodická média po roce 1989*. Praha, 1997. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Barbora Osvaldová.

Diplomová práce Jarmily Balážové se zabývá tištěnými, rozhlasovými i audiovizuálními romskými periodickými médii v porevolučním Československu a samostatné České republice a je jedním z mála textů na toto téma.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let):

COČEVOVÁ, Sara. *Integrace Romů pomocí kulturních aktivit na příkladu projektu Barvy brněnského Bronxu.* Brno, 2021. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Hana Stehlíková Babyrádová.

DUNKO, Tomáš. *Rómska kultúrna identita a stredná Európa.* Brno, 2019. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Ivo Pospíšil.

TUZAR, Vojtěch. *Analýza romské integrace v ČR pomocí teorie sociální konstrukce cílových populací.* Praha, 2022. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Olga Angelovská.

Datum / Podpis studenta/ky

14.3.2022

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Lovaš Karol

14.3.2022

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO VE VYHLÁŠCE ŘEDITELE INSTITUTU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO PROGRAMU.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Scénář praktické části bakalářské práce (text)

Přílohy

Příloha č. 1: Scénář praktické části bakalářské práce (text)

zvuk Letná 1989	<i>I my, Romové, se řadíme k vám, k občanům a k vlastencům. V této vlasti jsme se narodili a chtěli bychom zde žít. My zde nejsme na smlouvu jako zahraniční dělníci, my tady budeme žít a chceme žít tak, abysme se nestyděli a aby vy jste se nestyděli za nás.</i>
moderátor	Takhle mluvil prokurátor a pozdější politik Emil Ščuka k davům Čechoslováků na Letenské pláni v listopadu 1989. Sametová revoluce a následná změna režimu v Československu přinesly spoustu nového také pro místní Romy. Nově už se na ně nepohlíželo jako na sociálně – patologickou skupinu, ale jako na samostatné etnikum. A jedním z produktů romské emancipace byla romská média. U poslechu pořadu o jednom z nich vás vítá Vojtěch Hojný.
znělka/jingle	~~~~~
zvuk ORV 1996	<i>~~~ Milí posluchači, dobrý večer. Příjemný poslech romského vysílání O Roma vakeren čili Romové hovoří vám dnes přeje z režie technička Ivana Šormová a ze studia Jarmila Balážová.</i>
moderátor	Takhle se posluchačům v roce 1996 hlásila romská redakce Českého rozhlasu s pořadem O Roma vakeren. Moderátorkou relace, jejíž začátek jste právě slyšeli, byla tehdy čtyřiaadvacetiletá studentka žurnalistiky Jarmila Balážová.
zvuk ORV 1996	<i>Vzpomínáte rádi na školu? Asi jak kdo a jak na co, vid'te. Já na ni vzpomínám často, a to jsem z jejího mechanismu ještě úplně nevypadla, protože na vysokou stále chodím.</i>
moderátor	U začátků romské redakce Českého rozhlasu stála na počátku devadesátých let právě ona a další aktivní Romové. Porevoluční dekáda v Československu s sebou přinesla vlnu často brutálního rasového násilí na Romech. Ti zároveň nedostávali téměř žádný prostor v médiích. Balážová s několika přáteli proto oslovila Československou televizi a Československý rozhlas s tím, aby uspořádaly debatu na téma násilí na Romech a bezpečnosti. Ta se nakonec opravdu uskutečnila v rámci rozhlasového Radiofóra v říjnu roku 1991.
zvuk Radiofórum 1991	<i>Téma dnešního setkání, které z vlastního popudu iniciovali Romové, je: Skinheadi versus Romové aneb Musí se Romové bát? Ve studiu v tuto chvíli jsou se mnou: za Demokratický svaz Romů pan Milan Dzurko, za Romskou občanskou iniciativu pan poslanec České národní rady Dezider Balog a jedna</i>

	<p><i>z půvabných romských dívek, studentka Jarmilka Balážová z Fakulty žurnalistiky Univerzity Karlovy. Jarmilko, řekněte nám, proč jste přišli?</i></p> <p><i>Jak všichni bohužel víme, tak v současné době opět stoupá protiromská averze. Teplické události, ústecké, myslím, že není třeba přibližovat. Všichni jsou také dostatečně informováni o pokojné dvoudenní demonstraci Romů, která bohužel nevím, jaký měla dopad, ale faktem zůstává, že zhruba dva dny po této demonstraci došlo opět k napadení malého osmiletého romského chlapce, který byl napaden asi osmi skiny. A to byl vlastně důvod, jeden z mnoha, proč jsme navštívili Československý rozhlas.</i></p>
moderátor	Na následující události dnes Jarmila Balážová vzpomíná takto.
J. Balážová	<i>Když jsme v rámci toho Radiofóra skončili tu debatu, tak tehdejší ředitel rozhlasu Peter Duhan pozval mě a ty další Romy, kteří tam tenkrát se mnou přišli jako podpora, byť nevystupovali aktivně v tom pořadu, do své pracovny, nabídl nám kávu a vlastně jsme začali o těch věcech mluvit. A tenkrát vznikla ta idea. Musím říct, že vlastně on byl ten iniciátor, protože když jsme mu ty věci říkali, jak nám to chybí v tom veřejném prostoru, tak on říkal: Možná bychom se toho mohli chopit my jako rozhlas.</i>
moderátor	A to se taky stalo. Po téměř ročních přípravách začalo v Českém rozhlase fungovat romské vysílání O Roma vakeren. Bylo to ještě před rozpadem československé federace, 1. listopadu 1992.
znělka/jingle	~~~~~
moderátor	Zákonem z roku 1991 uložila Česká národní rada rozhlasu úkol rozvíjet kulturní identitu příslušníků národnostních nebo etnických menšin. Vysíláním pro Romy tak rozhlas začal plnit svou roli média veřejné služby. Jedním z členů malého týmu, který vysílání O Roma vakeren od začátku připravoval, byl hudebník Emil Baláž. Takhle na devadesátá léta v Českém rozhlase vzpomínal při patnáctém výročí romského vysílání v roce 2007.
zvuk ORV 2007	<i>Bylo nás pět, šest, to znamená Jarka Balážová, Ivan Veselý byl u zrodu, pak tam byl Honza Kubíček, kterej dělal v Ústí v rozhlase, to byl student žurnalistiky, pak se přidal Vojta Lavička a Judita Bednářová z tehdejšího Mladýho světa. Bylo to velmi zajímavý, protože jsme do toho šli jako amatéři a díky lidem z rozhlasu, díky starým rozhlasákům, jsme zvládli první pořad, kde nás připravili. To znamená: naučili jsme se strážat, dělali jsme si jingly, prostě nám řekli, jak na to jít.</i>

moderátor	Technologie výroby vysílání se tehdy ještě v mnohém lišila od té současné.
zvuk ORV 2007	<i>Tak bylo to strašně zajímavý, to byl stroj, kde se prostě namotala páska klasická a pak se sjíždělo. To znamenalo, že tam byl reoprák, přes kterej se to sjíždělo, a ty jsi každou hlásku, kterou jsi chtěl, buď to stříhl, nebo nestříhl, nebo větu, mohl jsi vkládat. Bylo to strašně zajímavý, hlavně slepky, kde se to všechno lepilo ručně, zajímavá práce.</i>
moderátor	I přes počáteční žurnalistickou nezkušenost se členové redakce snažili o vysoký obsahový standard jednotlivých příspěvků a také kvalitní dramaturgii celého romského vysílání.
J. Balážová	<i>Pro nás bylo hrozně důležitý, byť jsme s tím začínali a já jsem teprve studovala, aby to bylo co nejprofesionálnější, abysme se snažili odvést co nejlepší práci, co nejkompexnější. Takže jsme samozřejmě o tom hned od začátku začali uvažovat poměrně systematicky, dramaturgicky, aby to nebyly nahodilý nějaký jako informace a reportáže, jo, abychom opravdu tomu dali nějakou tvář, nějaký systém a nějakou pravidelnost a četnost, abychom reagovali na aktuální dění, abychom do toho zapojili Romy.</i>
moderátor	V rámci vysílání se částečně používal romský jazyk. Ne vždy to ale bylo lehké, přestože členové redakce romštinu ovládali.
J. Balážová	<i>Nebylo to úplně jednoduché, protože například v oblasti publicistiky se musely hledat nové tvary, protože Romové nebyli zvyklí po staletí používat termíny v souvislosti s politikou, teď ty výrazy chyběly, nebo se nedochovaly.</i>
moderátor	Spousta práce byla také s tvorbou hudební složky pořadu. Doba digitálních úložišť byla ještě daleko a romská redakce si tak svůj hudební archiv musela vytvořit svépomocí.
J. Balážová	<i>Bylo to strašně zajímavý. Musím říct, že rozhlas nám vyšel i vstříc tím, že nám dal výjimečně, jednou dvakrát do roka, možnost nahrát v karlínském studiu nějaký věci. Takhle vznikla píseň Žehnej Bůh.</i>
zvuk Žehnej Bůh	~~~~~
moderátor	Tematicky bylo O Roma vakeren široce rozkročené. Jiné podobné vysílání neexistovalo a tvůrci se proto snažili cílit jak na Romy všech věkových kategorií, tak na neromské posluchače. Točilo a vysílalo se o politice, kultuře nebo historii.
J. Balážová	<i>Vzpomínám si, že jsme opravdu měli jako součást toho pořadu pravidelný cyklus historie, který pro nás dokonce svého času připravovala paní docentka Milena Hübschmannová, vlastně</i>

	<i>jako zakladatelka romistiky.</i>
moderátor	Velmi častým tématem bylo už zmiňované násilí.
J. Balážová	<i>Pamatuju si, že když zabili Tibora Berkiho ve Žďáře nad Sázavou, kdy se v tamní hospodě domluvili čtyři náckové, že půjdou vybit svůj vztek, a vybrali si tedy údajně náhodně tenhle dům a oni ho ubili před očima jeho pěti dětí a ženy, tak jsem dělala reportáž, tenkrát jsem byla jedna z mála, s kým teda ta manželka byla ochotná hovořit.</i>
moderátor	A kromě běžného informování se romská redakce snažila kreativně pracovat s obsahem, který třeba nebyl úplně běžný.
J. Balážová	<i>Si vzpomínám na jeden velmi jaksi posluchačsky jako pak zmiňovaný pořad, který vyvolal trochu adrenalinu, kdy jsme myslím v rámci silvestrovského vysílání natočili jako parodii celé, že to je obráceně, že Romové jsou většina a Češi jsou menšina. Parodovali jsme prostě nějaký jako diskusní pořad, představovali jsme tam, že tady máme zástupce české menšiny Jana Nováka, studenta střední zemědělské školy, a teď jsme se ptali, jak se to tak stalo, že jste si vybral tenhle obor, že jste mohl studovat, abychom na tom deklarovali absurditu a nesmyslnost těch otázek, s nimiž se i my jako Romové, byť třeba v dobré víře, od řady kolegů setkáváme.</i>
moderátor	A jak vnímá Jarmila Balážová zpětně roli O Roma vakeren?
J. Balážová	<i>Vzhledem k tomu, že to O Roma vakeren přežilo a do dneška funguje, tak myslím, že jsme postavili základ něčemu hodně důležitýmu a významnému, co mělo možnost a má možnost takhle dlouhou dobu pravidelně a cíleně přinášet nějaký informace a spolubudovat ten mediální obraz. Myslím, že ta role byla docela významná. ~~~</i>
znělka/jingle	~~~~~
moderátor	Po Jarmile Balážové převzala vedení romské redakce Anna Poláková. Pořad O Roma vakeren vedla od konce roku 1998.
zvuk ORV 2003	<i>Romské komunity využijí vstupu východoevropských zemí do Evropské unie k návratu do Británie, pokud se podmínky v přístupu k Romům v jejich zemích nezlepší. Předpovídá to podle internetového serveru BBC britský liberálně demokratický poslanec lord Avebury.</i>
moderátor	Stejně jako mnoho dalších Romů čelila také rodina Anny Polákové častým rasistickým urážkám a útokům. Její děti byly několikrát napadeny a syn dokonce v roce 2002 skončil v nemocnici se silným otřesem mozku a dalšími zraněními.
zvuk ČRo 2009	<i>Vašeho syna Marka před několika lety napadli, můžete říct, o co přesně šlo?</i> <i>Marek tenkrát šel z nějaké diskotéky a napadli ho čtyři</i>

	<i>skinheadů na Palmovce a zachránila mu život vlastně policejní hlídka, která jela náhodou okolo a viděla to. Takže ty útočníci se rozutekli a syn tam zůstal v bezvědomí. Odvezli ho do nemocnice a já jsem se poté dozvěděla, že je v nemocnici. Byl soud, všichni ti útočníci byli odsouzeni. Dostali podmínky s tím odůvodněním, že jsou to mladí lidé, kteří se tímto mírným trestem napraví, že je nechťejí kriminalizovat. Paradox je ten, že tito lidé dále pokračují ve svých aktivitách.</i>
moderátor	Útoky ani později neustávaly a strach o vlastní bezpečí nakonec donutil rodinu Polákových emigrovat do Kanady a později do Velké Británie. Do čela romské redakce proto nastoupila Iveta Demeterová.
I. Demeterová	<i>Jmenuju se Iveta Demeterová a v Českém rozhlase pracuji od září roku 2010 a vedu romské vysílání O Roma vakeren.</i>
znělka/jingle	~~~~~
moderátor	Na tvorbě romského vysílání se v současné době podílí dohromady sedm lidí. Pořad se vysílá v sobotu po dvacáté hodině na Radiožurnálu a také v úterý a ve čtvrtek v 19:45 na vlnách regionálních studií. Sobotní vydání trvá necelou půlhodinu, úterní a čtvrteční vydání 15 minut.
I. Demeterová	<i>Kolegové a kolegyně mi musí příspěvky posílat do středy, když se to týká Radiožurnálu, ve čtvrtek vysílání kompletuji, ale když je nějaká aktuální věc, něco, na co se musí hned reagovat, tak ten, kdo je zrovna volný, jde na to místo, natočí se to, sestříhá to a posílá mi příspěvek, který potom jde do sobotního Radiožurnálu. Když se to týká úterka a čtvrtek, tak vlastně ti kolegové, kteří ho připravují, tak jsou strašně pružní, protože ty příspěvky opravdu posílají na čas a já to mám vždycky aktuálně k tomu úterku a k tomu čtvrtku, aby se to nesusílo dlouho, ale ty příspěvky jdou hned do vysílání.</i>
moderátor	Stejně jako v devadesátých letech, i dnes vysílání O Roma vakeren informuje o životě Romů a zabývá se širokým spektrem témat od bydlení, zdraví a školství přes kulturu až třeba po sport. Součástí pořadu je vždy také romština.
zvuk ORV 2022	<i>Dobrý večer a příjemný poslech přeje Iveta Demeterová. Ida Kellarová dlouhá léta pomáhá romským talentovaným dětem. Vyjíždí pravidelně do romských osad na Slovensku a připravuje hudební workshopy v Rudolfinu pro děti ze základních škol. A kdo ji přivedl k hudbě se dozvíte za chvíli. Už měsíc je v provozu stanové městečko v Brně, kde jsou ubytovaní romští uprchlíci, a my se dnes na místo podíváme.</i> ...ROMŠTINA...
moderátor	Redakce O Roma vakeren pravidelně sleduje aktuální dění ve společnosti, které se týká života českých i zahraničních

	Romů.
zvuk ORV 2022	<p><i>Už měsíc funguje v centru Brna provizorní stanové městečko pro romské uprchlíky. Tam je přesunulo vedení města, aby se velké skupiny Romů neshlukovaly na veřejném prostranství u hlavního nádraží. Jak vypadá život uvnitř, zjišťovala naše reportérka.</i></p> <p><i>...UKRAJINŠTINA...</i></p> <p><i>Kolem mě stojí asi osm ukrajinských matek, kvůli jazykové bariéře přesně nerozumím, co mi říkají. Z jejich gest ale chápu, že mají žízeň a hlad. Některé utěšují své děti a snaží se je skrýt před sluncem.</i></p>
moderátor	V rámci vytváření pozitivního obrazu Romů jsou také často představováni ti, kteří se dokázali prosadit ve veřejné sféře nebo dosáhli úspěchu ve svém oboru.
zvuk ORV 2022	<p><i>Ida Kellarová je zpěvačka, sbormistryně, pedagožka a, jak podotkla, taky maminka a babička. Je neúnavnou bojovnicí, aby byl svět lepší. V roce 2011 založila pěvecký sbor Čavorenge, kde se věnuje romským dětem. Osm let spolupracuje s českou filharmonií. Její životní filozofií je, že se máme jako lidé otevírat, máme své srdce a cítění. K lásce k hudbě ji dovedl její tatínek.</i></p> <p><i>Mně to předal tatínek, který teda byl Rom, vůbec celá jeho rodina mně předali vlastně takový to know-how tý romský kultury a tý romský hudby...</i></p>
moderátor	Výraznou část vysílání O Roma vakeren tvoří romská hudba. Výběr písní pro vysílání na Radiožurnálu mají na starosti hudební dramaturgové, na regionálních stanicích připravuje hudbu sama redakce.
I. Demeterová	<i>No a neustále vyhledáváme nové autory, aby nám posílali hudbu do vysílání, protože musíme samozřejmě reagovat na nové hudební trendy, které jsou a které se poslouchají. ~~~~</i>
znělka/jingle	~~~~~
moderátor	A na jaké posluchače dnes vlastně O Roma vakeren jako pořad média veřejné služby cílí? Podle Ivety Demeterové jednak na Romy samotné, ale zároveň i na většinového posluchače. Jarmila Balážová, která po svém odchodu z O Roma vakeren zakládala i další romská média, k tomu dodává:
J. Balážová	<i>Strašně jsme přemýšleli o tom, kdo bude vlastně naše cílovka, což je vždycky problém, nebo základní téma, základní dotaz všech romských médií, protože samozřejmě vzhledem</i>

	<i>k postavení Romů ve společnosti a k jejich veřejnému obrazu se snaží ti lidé, kteří pracují v těch médiích romských, oslovit i Neromy, aby jako trochu objektivizovali ten obraz.</i>
moderátor	Oslovit efektivně obě tyto skupiny, tedy jak konkrétní menšinu, tak posluchače, kteří nejsou jejími příslušníky, je však poměrně obtížný úkol, říká mediální odborník z Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy Vlastimil Nečas.
V. Nečas	<i>Ta otázka zní, jestli mají vysílat pro ty menšiny, nebo o těch menšinách. Já myslím, že to jsou dvě různé kategorie, ale je mezi nimi podle mě velmi důležité rozlišovat. Zatímco pro ty menšiny jako vysílat znamená tedy vysílat obsahy, které jsou pro ně určené, zatímco vysílat o menšinách znamená vysílat obsahy, které nějakým způsobem seznamují, a teď je otázka koho, nějakou cílovou skupinu asi, diváky, posluchače, s těmi menšinami. S nějakým jejich jako zázemím, s nějakým jejich původem, specifiky kulturními, etnickými, národnostními... No a je otázka, jestli to může fungovat těma oběma směry.</i>
moderátor	Ke správnému zacílení je podle Vlastimila Nečase klíčové nejdříve vědět, kdo Český rozhlas poslouchá.
V. Nečas	<i>Víte to? Nevíte to? Kolik Romů poslouchá rozhlas, kteří Romové? A podobně u té majoritní společnosti. Pokud je cílem tedy zlepšovat nějaké povědomí a toleranci například většinové společnosti vůči té menšině, tak je velmi důležité vědět, kdo ten pořad poslouchá a jak je s ním spokojený nebo co od něj očekává.</i>
moderátor	A to podle něj Český rozhlas přesně neví. Data o poslechovosti, která poskytuje výzkum Radioprojekt a Rada Českého rozhlasu je zveřejňuje ve výročních zprávách, totiž posluchače dělí pouze podle tzv. sociodemografických údajů, konkrétně podle pohlaví, věku, vzdělání, příjmových skupin a regionu.
V. Nečas	<i>To jsou základní údaje, které jakoby jsou důležité, ale jsou důležité zejména pro prodejce inzerce. A pokud chcete zjišťovat veřejnou službu, tak tohleto zacílení těch průzkumů prostě vám jako úplně nepomůže. Protože když se ptáte na národnostní menšiny, tak potřebujete znát etnicitu nebo národnost, což se strašně blbě zjišťuje. Většina Romů se nehlásí ke své etnicitě, národnosti romské. To je ze sčítání lidu patrné, že se jako k tomu nehlásí, že jsou podhodnoceny ty data.</i>
moderátor	Pro srovnání zmiňuje Vlastimil Nečas jak Českou televizi, tak britskou BBC, která podle něj sloužila jako vzor při vzniku médií veřejné služby v České republice.
V. Nečas	<i>Když se podíváte na mediální analýzy, tak Česká televize je hodně napřed. Český rozhlas je, řekl bych, dost pozadu. Má to nějaké své souvislosti, na Českou televizi je mnohem víc</i>

	<p><i>zaměřená pozornost, oni jsou mnohem více jako terč, takže je to nutí mnohem víc si tu analytiku dělat a vlastně zabývat se tím, co vyrábí, aby mohli jako argumentovat nějakými daty. No a když se podíváte na BBC, tak BBC si dělá analýzy toho obsahu, to znamená toho, co vysílá. Ale mnohem, mnohem víc je zajímavá to, co si o tom myslí ty diváci, to znamená, co ty lidi vidí. Když to vztáhnou na ty menšiny, tak by bylo relevantní se zeptat:</i></p> <p><i>„Zajímají vás témata národnostních a etnických menšin?“</i></p> <p><i>Pokud ti lidé odpoví ano, tak se jich pak zeptat:</i></p> <p><i>„Splňuje Český rozhlas vaše očekávání v této oblasti?“</i> Takhle to má smysl cílit. Ta veřejná služba musí být vždycky od těch posluchačů, ne od toho vlastně, co vypustíte do éteru, protože to prostě taky nemusí nikdo slyšet a nebo ti, pro které to opravdu nemá smysl vysílat.</p> <p><i>Ale Český rozhlas, obecně řečeno, mi přijde, že se snaží a že dělá dobrou práci. Že to nevykazují jako nějak specificky nebo velmi podrobně, ale myslím, že ti redaktoři, kteří tam dělají, tak to dělají v dobré víře a dělají to dlouho a myslím si, že i celkem profesionálně, že se v té problematice orientují. ~~~</i></p>
moderátor	<p>~~~ Přes možnosti lepšího zacílení dnes nicméně O Roma vakeren zůstává jediným samostatným pořadem svého druhu v českých médiích. Letos v listopadu navíc od začátku jeho vysílání uplyne už 30 let. Má romské vysílání posluchačům Českého rozhlasu stále co nabídnout? Podle Ivety Demeterové určitě.</p>
I. Demeterová	<p><i>Smysl v tom vidím nesmírně veliký, protože je pořad co říct o Romech. Pořád je nutné dávkovat po kapkách ten romský život, to, že Romové se chtějí zapojit do společnosti a že se zapojují do společnosti, jenom je někdo nechce vidět. ~~~</i></p>
moderátor	<p>~~~ V příspěvku jste slyšeli ukázky z pořadu O Roma vakeren i další archivní zvuky z vysílání Českého rozhlasu. Dále také záznam demonstrace na pražské Letné v roce 1989 z archivu České televize, píseň Žehnej Bůh a znělku pořadu O Roma vakeren.</p> <p>Od mikrofonu se loučí Vojtěch Hojný. ~~~</p>